

# آمریکاییان تب عشق «مولانا» گرفته‌اند!

از جهانگیر هدایت

توجه به «مولانا» به جایی رسیده که یکی از نویسندگان مجله «نیوزویک» در یک صفحه کامل، گزارش جامعی در باره «مولانا» نگاشته است. نام این نویسنده «پاتریشیا کینگ» "Patricia King" است.

دیپاک چوپرا "Deepak Chupra" استاد دانشگاهی است هندی‌الاصول که درباره مولانا غوغایی به راه انداخته است. چوپرا می‌گوید: در اوت ۱۹۹۶ که درسی را به نام «اغفال روح» تدریس می‌کردم با یک ایرانی به نام فریدون کیا آشنا شدم. ما هر دو مفتون اشعار جلال الدین محمد بلخی معروف به رومی بودیم. در آن هفته ما هر دو در الوهیت گفتار رومی غرق بودیم. یک روز فریدون شعری از رومی را که به انگلیسی ترجمه کرده بود برایم خواند. عصر همان روز، در خلال برنامه‌ها، خانمی درحالی که من آن شعر را می‌خواندم رقص درویشی (سماع) می‌کرد و یکی از دوستان هماهنگ با نرمش موزون او آهنگی عرفانی را می‌نواخت. ناگهان جرقه‌ای ذهنم را روشن کرد و به فکر افتادم با ارائه ترجمه جدیدی از اشعار مولانا همه دردها و رنج‌ها، رویاها و امیدها، خواهش‌ها و اشتیاق‌ها و احساسات مردی را که ۷۰۰ سال پیش چنین حال و جذبه‌ای داشته مجسم کنم.

این اشعار نشانگر انتظار قلب انسانی است که توحید را می‌جوید. این اشعار جشن عشق به حقیقت است. نجوایی است که انسان را وادار می‌کند در خویش بنگردد. ترجمه دقیق لازم نیست، بلکه درک مفهوم از متن اصلی فارسی کافی است. امید می‌رود ما بتوانیم روح این گفتار را منتقل کنیم. داستان رومی و شمس، تلاقی دو پوینده حقیقت - یکی از مهم‌ترین وقایعی است که در پاییز ۱۲۴۴ در عمر پر اسرار زمین رخ داده است. مولانا به عنوان هنرمند و دانشمند، پیام آور عشق و زیبایی خداوند بود و شمس میارزی بود که همه

از زندگی و افکار مولانا  
فیلمی ساخته شده، و  
گروهی از معروفترین  
نوازندگان و خوانندگان  
آمریکایی براساس ترجمه  
اشعار مولانا برنامه‌ای اجرا  
کرده‌اند که در یک مرحله  
۲۵۰ هزار نسخه CD آن  
فروخته شد.

در مورد ترجمه اشعار مولانا شخصاً مشکوک هستم که ترجمه دقیقی از آن‌ها شده باشد. درک مفهوم عارفانه و عشق جاودانه مولانا و برگردان آن به زبان انگلیسی کار بسیار مشکلی است که هرکس را نشاید.

«غول‌های ظرافت» نام اپرایی است که در آن ترجمه اشعار مولانا خوانده می‌شود. این اپرا را یکی از موسیقی‌دان‌های معروف موسوم به «فیلیپ گلاس» "Philip Glass" ساخته است. گرچه اجرای اپرایی با اشعار مولانا باورنکردنی به نظر می‌رسد، اما واقعیت دارد و نشان می‌دهد مردم تا چه حد مشتاق شنیدن اشعار شاعری ایرانی هستند که شعرش انباشته از توحید واقعی، شرف آدمی، عشق، معرفت، قضا، ظاهر، باطن، صورت و معنا، طلب و صدها مشخصه دیگر است. طبق خبری که در یکی از جراید خواندم در سال گذشته مسیحی ۱۱۲ کتاب در باره مولانا، چاپ شده است. کار

در مسافرت اخیر که به آمریکا داشتم بانکات جالبی از اثرگذاری عمیق ستاره‌های ادب و فرهنگ زبان فارسی بر فرهنگ و زندگی این کشور ابرقدرت آشنا شدم. با بهت و تعجب بسیار، و به رأی العین دیدم که نه تنها مولانا جلال‌الدین محمد بلخی رومی در آمریکا شناخته شده، بلکه بسیاری از آمریکاییان او را یکی از پیام‌آوران ابدی عشق و توحید می‌دانند، به نحوی که در باره این متفکر، عارف و شاعر ایرانی غوغایی برپا شده است. اقبال از اندیشه‌های مولانا، یا به قول آمریکاییها «رومی»، تا آن جا بالا گرفته که هنرپیشگان معروفی چون مادونا، دبی مور، گلادی‌هاون، مارتین شین و موسیقیدان‌ها و هنرمندان دیگر در یک مجموعه هماهنگ گرد آورده‌اند تا بتوانند عمق افکار مولانا را بشناسند و بشناسانند.

مولانا عارف و شاعر ژرف اندیش ایرانی به صورت یکی از اصلی‌ترین فعالیت‌های بسیاری از هنرمندان آمریکایی درآمده است؛ از جمله فیلم مستندی در باره مولانا ساخته شده که «رومی در قلب‌ها» نام دارد. این فیلم را کارگردانی به نام «هایدن راس» "Hyden Reiss" ساخته است. نتوانستم از کم و کیف این فیلم اطلاعات دقیقی کسب کنم ولی نکته مهم این است: مولانا در قالب هنر و ادبیات خارجی ولی رایج در آمریکا چنان مقامی یافته که در باره او فیلم ساخته می‌شود. آمریکایی‌ها اشعار مولانا را منعکس‌کننده اشتیاق عمیق بشری برای درک الوهیت می‌دانند.

گفت من در تو چنان فانی شدم  
که پرم من از تو از سر تا قدم  
برمن از هستی من جز نام نیست  
در وجودم جز تو ای خوشکام نیست  
زان سبب فانی شدم من این چنین  
همچو سرکه در تو بحر انگبین

سجایای زندگی را می‌طلبید.

مولانا دعا می‌کرد که خداوند این فضیلت را به وی عنایت فرماید تا بتواند عشق توحیدی را درک کند.

«دیپاک چوپرا» می‌گوید: برنامه‌ای ترتیب دادم تا هنرمندان و نوازندگان آمریکایی و ایرانی آن را اجرا کنند. نوازندگان موسیقی ۹ نفر بودند، از جمله خانم سوسن دیهیم و آقای رضا رخشانی در این برنامه سه تار نواخته‌اند. این موسیقی که بسیار ماهرانه تهیه و اجراء شده، تلفیقی است از موسیقی ایرانی و هندی، ولی به گونه‌ای ساخته شده که برای آمریکاییان دل‌نشین و جالب است. هنرنمایی هنرمندانی چون مادونا، "Madonna"، دمی مور "Demi Moor"، گلدی هاون "Goldi Hawn"، مسارتین شین "Martin Sheen" و بسیاری هنرمندان دیگر که شاید در ایران معروف نیستند، در این برنامه نشانگر آن است که برنامه تا چه حد وسیع و عظیم بوده است.

این موفقیت شاید با ذوق و سلیقه ما همخوانی نداشته باشد، اما نشان می‌دهد اگر متولیان و مسؤولان فرهنگی کشور بکوشند مفاخر ایران را به جهانیان بشناسانند، چه موفقیتی در عرصه جهانی در انتظار تمدن و فرهنگ ایرانی است.

لازم به یادآوری است، دیسک CD حاوی موسیقی فوق‌الذکر با استقبال حیرت‌انگیز آمریکاییان مواجه شده است.

در متن این نوار خواننده‌های ایرانی با صدایی که از دور شنیده می‌شود اشعار مولانا را به فارسی می‌خواند. علیرغم آن که در مورد رعایت امانت در ترجمه مثنوی به انگلیسی مشکوک هستم و گمان می‌برم ترجمه صاف و روشنی نباشد، معیناً این حرکت را موفقیتی برای فرهنگ ایران می‌دانم و البته معتقدم اقدام واقع‌بینانه و خالی از تعصب مسؤولان می‌تواند به تصحیح انحرافات احتمالی این حرکت کمک شایانی کند.

روی جلد این CD آمده است:

A Gift of Love. Deepak and Friends  
Presents Music Inspired by the Love

Poems of Romi.

هدیه از عشق. دیپاک و دوستان تقدیم می‌کنند.

موسیقی ملهم از اشعار عاشقانه رومی.

بد نیست بدانید تا زمانی که در آمریکا بودم

بیش از ۲۵۰/۱۰۰۰ عدد از این دیسک به فروش رفته

بود و فروش سرسام‌آور آن ادامه داشت.

استقبال از آثار هدایت

در این سفر هم چنین متوجه شدم صادق

هدایت، نویسنده معاصر کشورمان بین آمریکاییان

و ایرانیان مقیم آمریکا از محبوبیت روزافزونی

برخوردار است. در دیداری که از کتابفروشی‌های

ایرانی، مخصوصاً در خیابان «وست وود» "West

Wood" لوس آنجلس داشتم با گفتگوهایی که با

ناشرین ایرانی مقیم آمریکا انجام دادم، دریافتم که

آثار صادق هدایت از جمله پرفروش‌ترین کتاب‌ها

است. حتی کتاب‌هایی که در ۶ سال اخیر در باره

صادق هدایت نوشته شده بسیار مورد توجه

ایرانی‌های مقیم آمریکا است. در تمام این

کتاب‌فروشی‌ها به وضوح می‌توان دید که طبقه

کتاب آثار صادق هدایت و

کتابهای نوشته شده در باره او و

آثارش بسیار پر و پیمان است.

تقریباً تمام کتبی که اخیراً در

ایران در باره صادق هدایت

چاپ شده در این کتابفروشی‌ها

هم عرضه می‌شود. اما نسخه

تازه‌ای از بوف کور را دیدم که

هنوز در ایران عرضه نشده

است. صادق هدایت اثر معروف

خود «بوف کور» را بار اول در

سال ۱۳۱۵ هنگام اقامت در هند

با دست نوشته خود نوشت و پلی

کپی کرد و برای دوستان و

قوم خویش‌هایش فرستاد. آقای

مصطفی فرزانه نسخه دست

نویس صادق هدایت را چاپ

کرده و البته خود نیز مطالبی در

باره بوف کور به آن افزوده

است. از این گذشته بعضی از آثار

دیگر هدایت نیز در سال‌های

اخیر به زبان انگلیسی ترجمه

شده که در ایران موجود نیست.



صادق هدایت